

Boşluğa takıl(may)an bir ses: Abbas Sayar*

Kemal TİMUR

Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Özet

1923-1999 yılları arasında hayatını sürdüren Abbas Sayar, romanlarıyla adından söz ettirse de asıl sanat hayatına şiirleriyle başlamıştır. Toplam altı şiir kitabı olduğu söylenmektedir. Bu kitaplar çok dar bir çevrenin dışına çıkmadığından bugün bilinmemektedir. Farklı tarihlerde yazdığı bir kısım şiirleri 1992 yılında derlenip Boşluğa Takılan Ses adıyla kitaplaştırılmıştır. Ölümünden sonra derlenebilen manzumeleri ise Şiirler adıyla yayımlanmıştır. Abbas Sayar'ın şiirlerine baktığımızda hem şekil hem de konu olarak şiirin her türünde örnekler sunmuştur. Aruz vezniyle yazdığı şiirler çoğunlukla gazel ve rubaî tarzındadır. Eski tarzda yazılmış şiirleri daha çok tasavvufi neşve ile kaleme alınmıştır. Hece ile yazdığı şiirlerde ise bir Orta Anadolu çocuğunun havası hissedilir. Bu yönleriyle Yunus Emre'yi Âşık Veysel'e bağlayan bu uzun soluklu yolun mühim bir temsilcisidir, diyebiliriz. Makalemizde üzerinde durulan manzumeler Boşluğa Takılan Ses adlı kitapta toplanan şiirleridir. Eser, Şükrü Erbaş tarafından hazırlanmış ve 1992 tarihinde yayımlanmıştır. Şiir kitabı, 1. Aşkın Avucumda, 2. Hesapları Görülmüş İstekler, 3. Yollar Yolculukta, 4. Şu İçli Akşam, 5. Tarz-ı Gazel olmak üzere beş bölüm ve 109 şiirden oluşmaktadır. Çalışmamızda, Yozgatlı şair Abbas Sayar'ın şiirlerinde dikkat çeken unsurlardan tarih, tabiat, aşk, ayrılık-kavuşma ve ölüm temaları üzerinde durulmuştur. **Anahtar Kelimeler** Abbas Sayar, Şiir, Yozgat, Boşluğa Takılan Ses, Aşk, Tabiat, Ölüm.

Abbas Sayar,
1923 - 1999
yılları arasında
yaşamıştır. Daha çok
romanlarıyla adından
söz ettirse de asıl san-
at hayatına şiirleriyle
başlamıştır. Toplam
altı şiir kitabı olduğu

söylenmektedir. Bu kitaplar çok dar bir çevrenin dışına çıkmadığından bugün bilinmemektedir⁰¹. Farklı tarihlerde yazdığı bir kısım şiirleri 1992 yılında der-

⁰¹Bu makale, Yozgat'ta 13-14 Mayıs 2006 tarihinde düzenlenen I. Uluslararası Bozok Sempozyumu'nda aynı adla sunulmuş bildirinin yeniden düzenlenmiş halidir.

01. TOMUR, Sevil, Klişelerden Uzak Bir Köy Romancısı: Abbas Sayar, Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Haziran 2002, s. 2.

KANYAKÇA

Timur, Kemal. "Boşluğa takıl(may)an bir ses: Abbas Sayar," *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1,1 (2012/1), ss. 125-138.

lenip *Boşluğa Takılan Ses*⁰¹ adıyla kitaplaştırılmıştır. Ölümünden sonra derlenebilen manzumeleri ise *Şiirler* adıyla yayımlanmıştır⁰². Tanzimat'ın önemli şairlerinden olan Ziya Paşa, şairliğin şartlarını kabiliyet, ilim ve maarif tahsili şeklinde özetle iki maddeye toplar.⁰³ Abbas Sayar'ın şiirlerine baktığımızda bu iki şartı da üzerinde taşıdığını görmekteyiz. Çünkü hem şekil hem de konu olarak şiirin her türünde örnekler sunmuştur. Manzumelerini aruz, hece ve serbest vezinle kaleme almıştır. Aruz vezniyle yazdığı şiirler çoğunlukla gazel ve rubaî tarzındadır. Eski tarzda yazılmış şiirleri daha çok tasavvufi neşve ile kaleme alınmıştır. Hece ile yazdığı şiirlerde ise bir Orta Anadolu çocuğunun havası hissedilir. Bu yönleriyle Yunus Emre'yi Âşık Veysel'e bağlayan bu uzun soluklu yolun mühim bir temsilcisidir, diyebiliriz. Çalışmamızda üzerinde durulan manzumeler şairin *Boşluğa Takılan Ses* adlı kitapta toplanan şiirleridir. Eser, Şükrü Erbaş tarafından hazırlanmış ve 1992 tarihinde yayımlanmıştır. *Şiir* kitabı, 1. Aşkın Avucumda, 2.

Hesapları Görülmüş İstekler, 3. Yollar Yolculukta, 4. Şu İçli Akşam, 5. Tarz-ı Gazel olmak üzere beş bölüm ve 109 şiirden oluşmaktadır. Çalışmamızda, Yozgatlı şair Abbas Sayar'ın şiirlerinde dikkat çeken unsurlardan tarih, tabiat, aşk, ayrılık-kavuşma ve ölüm temaları üzerinde durulacaktır.

1. Tarih

Abbas Sayar, "Tarih Sayfalarını Karıştıırken" şiirinde birçok tarihî konuya eleştiriler yöneltir. Şaire göre, Tarih içinde, saray ve tahtlar dinlenince oradan farklı inlemeler hissedilir. Buralardan kulağınıza kılıç ve kalkan sesleri gelir. Dünyadaki yedi olarak bilinen yedi harika, bazen dokuz olur. Babil kulesi, sıra sıra ehramlar, sel gibi akan alın teri, taş taşıyan kırbaç yiyenlerin kırık sesleri içinize satırlar arasından sızar ve sizlere sus derler. "Çektiklerimizi kimseye söylemeyin" tembihinde bulunurlar. Sayfalardan yeryüzüne gizlice baktığımızda, insanların olumsuz olan huyunun ne yazık ki hiç değişmediğini görüyoruz. Yeme içme kavgaları, güçlülerin zayıfları ezmesi gibi birçok mazlum ve zalim hikâyeleri dinleriz. Ehramlardan üstünüze taşlar düşer. Küf kokan İrlanda'lı, dokuz yıl zindan taşlarıyla konuşur. Ancak tek rastladığı ve bulduğu şey: "İnsanların kelle kol ve bacaklarından başka" bir şey değildir. Bazen bir sömürge, güçlünün bombasıyla uçar. Birbirimize küs ve kırgın olarak toprağa düşürülürüz. Asırlar boyunca insanlar dostça yaşayıp iki laf edememiştir. Hepimiz aynı izden geçtik. Kendi kendimize

01. SAYAR, Abbas, *Boşluğa Takılan Ses*, Birinci Baskı, Yiğit Ofset, Ankara 1992, 110s. Makalede üzerinde durulan şiirler bu kitaba aittir. Onun şiirleriyle ilgili bir makale de kaleme alınmıştır: ENGINDEMİR, Nilbanu, "Şiirleriyle Abbas Sayar", *Bozok 12* (1992), s. 17-19.
02. SAYAR, Abbas, "Şiirler", Ötüken Yayınları, İstanbul-1997, 490s.
03. Ziya Paşa, "Sebeb-i Tertib-i Harabat", *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II*, Hazırlayanlar: Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1978, s. 59.

içimizden hakkım hakkım deyip durduk. Ne yazık ki geçmişte olduğu gibi şimdi de ağalar, paşalar, beyler devri devam etmektedir. Yani geçmişte olduğu gibi günümüzde de kural değişmemiştir. Bütün bu yönleriyle bütün insanlık tarihi “satırlar arasına sıkışmış acı rüyalar” ile doludur.⁰¹

2. Tabiat

Abbas Sayar şiirlerinde birçok konuyu işlerken tabiatı da konu edinir ve 1951 tarihinde yazdığı mısralarında, tohumu, toprağın yerine buluta eker:

Baktım

Toprağa düşecek gibi değil su

Tohumu buluta ektim.⁰²

Aşk ile tabiatı birleştiren şair, ağaçlar, neden çiçek açacak yerde yapraklarını dökerler diye sorar. Ayrıca aşka ve hülyaya yabancı gözlerden akan yaşları sorgular. Bunu sorgularken de gözyaşı ile ağaçların yapraklarını dökmesi arasında benzerlik kurar.⁰³ Sararan Otlar Arasında şiirinde ise bozkırın akşamlarını tasvir eder. Bozkırın akşamlarını ancak yaşayanlar bilir. Batıda bir tepsi erirken doğudan bir tepsi çıkar. Burada şarkılar alaca ışıklı tepeleri âdeta yamyassı eder. Yüreklerle içli bir keder düşer. Dudaklar yanık acılarla kımıldar. Kiminin gözü batan güneşte kiminin de doğan aydadır. Asker analarının gözleri ise yollardadır. Bir bin ince dumanlar fakir bacasından tüterken gökyüzüne farklı şekiller çizerler. Kenar mahallelerdeki ihtiyaç nineler sadece kuru

01. Tarih Sayfalarını Karıştırırken, s. 37.

02. Çare, s. 58.

03. Neden, s.60.

ekmek ve dudaklarını yerler. Ezan sesleri kulakları yalarken, yüzleri kirli çocuklar şamatayı bırakır. Yukarıya doğru açılan eller emeksiz isteklerde bulunur. Mavi ışık, bahçesinin ardına geçer. Ağaçlar kulaç kulaç gerinir. Samanyolu, bozkıra kuşak olup iner. Yıldızlar bir bir dudaklarını uzatır. Hangi türküyü söylersen söyle, hangi dünyaya girersen gir, tepeler yüzüne ustaca bakar ve burada toprak her şeyi bilir. Sevdadan yana yanık yürekleri ışıklı gökyüzü yoklar. Erken saatte minik uykular çocuk gözlerine dağılır. Sonra bir ince sessizlik dökülür. Yaprak, dalı ve ağacı unuttur, ağlayarak düşüncelerin koynuna girer. Yine bozkırın akşamlarında bir tepsi erirken bir tepsi çıkar ve o anda sevgiler yürekleri böler. Kiminin gözü batan güneşteyken kimininki doğan aydadır. Böylece batı ile doğu birer sevgili gibi bir birini gözetlerken batıda tutuşan konaklar ile doğuda renkleşen saraylar da şenlenmiş olurlar.⁰⁴

Abbas Sayar, başka bir şiirinde yine doğa ve tabiat olaylarını mısralarına döker. Bulutlar yağmurlarını kel tepelere bırakıp uzaklaşırlar. Enginde bulunan ekinler ise mavi gökyüzüne bakakalırlar. Yağmurun ıslatmasıyla kökler toprağa bir burgu daha salar. Böylece haber yaprağa ulaşır. Ancak yağmur az yağdığından, istenen olmaz. Yapraklar bütün gece gökyüzüne el açarlar. Yine de yer demir gök bakırdır. Böylece umudu kesilen buğday ve yaprakların başları birbiri üstüne düşer. Onlar da insanoğluna “bizden

04. Sararan Otlar Arasında, s. 29-31.

bu kadar” derler.⁰¹

Şiirlerinde toprağın iniltisini hissedenden şair, mısralarında onları adeta canlandırır. Göz aydınlığınızda bozkır uzar gider. Bir ağaç bulursanız canla baş üstüne dersiniz. Bozkırın anası topraktır. Aynı zamanda toprak Anadolu'nun yorgun yüzüdür. Gök toprağa ne verirse onu paylaşır. Bozkırda toprağın yüzü bir yaşlı insan gibi kırış kırış olmuştur. İnsanlar, Anadolu bozkırında çağlar boyu keklilik avlamıştır. Çünkü kekliliğin anavatanı Anadolu'nun bozkırıdır. Kirazın, kayısının toprağı ve onun kökünü tutan da Anadolu'nun bozkırıdır. Anadolu'nun bozkırında meşelikler uzayıp giderken yeşil cıvıltılar üstünü örter. Anadolu'nun Bozkırını bazen şairin kendisi olur. Bozkırın bütün bu güzelliklerini üzerinde taşıyor şair. Öylece kucağını bütün tabiattaki varlıklara olduğu gibi bütün insanlara da açmış olur. Bozkırın sırtında Eti kağnılarının izleri olduğu gibi Frig ve Roma'nın ağır ayak gölgeleri de gözüktür. Bunların kötülükleri bir yana, savaşlarla hem Anadolu Bozkırını hem de şairi kana bulmuşlardır. Ancak en sonunda bunların hiç biri ortada olmadığı halde Anadolu'nun Bozkırını ve şairin kendisi kalmıştır.⁰²

Bir yağmur sonrası tabiatteki manzarayı tasvir eden Sayar, yağmurun çamları boy boy yıkadığını söyler. Temizlenen çamlar ince esen rüzgâr ile saçlarını tarar. Dallar,

01. Kıtık Yılı, s. 35.

02. Toprağın İniltisi, s. 36.

ıslaklığı domur domur öper. Saksığan kanadını gagalar. Adeta yeşile bir öpüş atar. Oynayan kanadı gülümser. Ötüşüne bir canlılık ve renk gelir. Tabiatın maviliği onu canlandırır. Meşe, ahlat ve alç gerinir. Onların kökleri adeta toprakla oynar, derken bir adım ötede bir serçe görünür. Ağaçlar serçeyi kendi aralarında paylaşır, misafir ederler. Ağaçlardan birisi serçenin gövdesi, birisi de başı ile öpüşür, koklaşır ve sevişir. Sonra ayağını, başını ve bedenini birleştirirler. Duruma sevinen serçe üç ağaca bir selam salar. Sesi de güzelleşen kuş, gök boşluğunu kucaklayarak kendinden geçmişçesine öylece ötmeye devam eder. Sese dayanamayan çiçek, sarısını yeniler. Tabiattaki bütün bu varlıklar, ses ve renkleriyle bu güzellikler karşısında bir koro halinde öter ve kendinden geçerler. Bütün bu güzellikleri izleyen ve hisseden şair de coşar ve kendi neslinden olan insancıkları hatırlar. Başta sevdiği aklına gelir ve sevgilinin alnından öper. Böylece her şey aşka gelir ve dünya yaşamaya hak kazanır.⁰³

1. Aşk ve Sevgili

Sanatla uğraşan sanatçıların ilk uğrak yeri genellikle şiir olmaktadır. Şiir denince de ilk akla gelen konu aşk ve sevgilidir. Yani aşksız ve sevdasız şiir yok gibidir. Abbas Sayar da sevgi ile başlamayan şiirlerin öyküsünü şu şekilde dile getirir:

Yoktur o işin bir öyküsü

Başlamamışsa sevgi ile.⁰⁴

03. Bir Yağmur Sonu Dünyası, s. 39.

04. Öykü, s. 65.

Sayar'ın manzumelerini “Boşluğa Takılan Ses” adıyla yayımlayan Şükrü Erbaş, tasnifinin ilk başlığına “Aşkın Avucumda” ismini uygun bulur. Burada daha çok aşk ve sevgili motifi işlenir:

Ecel otursa başucumda

Aşkını saklarım avucumda.⁰¹

Çobana armağan ettiği şiirinde sevgili aklına gelir ve soğuk havalarda yârin üşümemesi için onu düşünmekle ısıtmış olur şair. Yani düşüncesi bile onun ısıtmasına yetmektedir. Buradaki yâr ve sevgili çok ince bir anlamla ifadelendirilmiş olur.⁰² Sayar, sevgiliyi düşünmekle onu ısıtırken, yalnızlığında kendisi de bunu hisseder. Sevgilinin sıcak bakışlarını bekler ki boşluktaki beyazlık erisin. Yüreğini gariplikler alır. Dokunan olsa hemen gözyaşları dökülecektir. Aşk ve sevgi ateşi onu o kadar sarar ki hiçbir düşüncesine sahip olamaz ve adeta kendinden geçer:

İçimde iki başlı bir adam var

Biri beni biri seni düşünüyor

Üstelik ben de seni, ben de seni anıyorum

Üç dünya birbiri peşinde dönüyor.⁰³

Sevgiliyi düşünmekten nabız atışları artan edibimizin, gözlerinin birinde kendisi birinde de sevgili tutmaktadır. Rüyalarda bile beraber görülmektedir. Uzak da olsalar aralarındaki mesafe bir mendil gibi kısılır. Ellerdeki fal çizgileri ise silinir ve her iki sözünden birisi

01. Sözüm Söz, s. 7.

02. Çoban Armağanı, s. 8.

03. Kilitleri Kırılmış Kapılar, s. 9.

sevgiliye karşı olan, hoş karşılama anlamındaki, merhabadır.⁰⁴ Sevgiliye aşk şarkısıyla seslenir. Onun ölüp yok olma ihtimali şairi endişelendirir.⁰⁵ Ona ulaşamayınca sesini mektuplara naksettirir. Sessiz oda boşluğuna bazen sevgilinin sesi takılır. Böylece sevgilinin gözlerinin rengi başucunda, aşkı ise avucunda olur. Sabahlara kadar uyanık gecelere şarkılar söyler. Gözlerini açtığımda ve kapadığımda hep sevgili ile beraber olur ve sevgili, ılık esen bir meltem misali onun içinde esip durur. Saksıların hepsinde sevgili açacaktır. O, geceleri donuk bir yıldızı mesken edinir. Aşkına, yıldıza bakmasını tavsiye eder. Sevgiliden dolayı uyuyamayan şair onun uykusunu ve rüyalarını tasvir eder. Gecenin karanlığında gece ile gündüz artık bir sevgili gibi sarmaş dolaş olmaktadır. Aynı zamanda o gecenin karanlığı içinde yalnızca gezen ve sadece sevgiliyi düşünen bir ışık bedensiz olarak boşlukta yürür.

Gecenin karanlığını yıkmak için bazı rüyalar sabaha karşı görülür. Aşkının gözlerinin ışığı olduğu halde gecenin uyumasına hayret eden şair, sabahın olmasıyla ayrılığın başladığına üzülür. Toprak insanı yarattığı için mutludur. Sevgili yürüdüğü zaman bu mutluluğu daha da artar. Daha doğrusu sevgilinin dünya içinde olması bile onun sevinmesi için yeterlidir. Şair, gecenin yalnızlığında gözlerinin içinde ve yüreğinde sevgiliyi görüp duyarken, onun bakışı önce içini serinletir sonra

04. İki Düşüncemin Biri, s. 10.

05. Ve Sen, s. 11.

ısıtır.⁰¹

Martı ile sevgili arasında benzerlik kuran Sayar, pınardan akan su ne zaman sevgiliye temas edecek diye sorar. Sabırsızlanır. Bu haber sevgiliye kavuşana kadar geçen süreyi boşuna gitmiş bir zaman olarak niteler. Pınar lülesi, aynı zamanda sevgili olan martının ağızında iken, Tanrı'nın ne diyeceğini de merak eder.⁰² Bahar'a yazdığı gazelinde yine sevgilinin hayaliyle dönüp dolaşır. Tabiattaki varlıklardan gelecek bir haber bekleyen şair, aynı zamanda "bâd-ı saba"dan da müjdeli haberler beklemektedir.⁰³

Yâr ve sevgili, geçmişte kalan anılardan sorulduğunda bazen "neyde" bazen de onun elindeki "meyde" bulunur. Gece avare dolaşan ve güm güm atan kalbi ancak yârin elindeki aşk şarabı teskin edebilir. Sevgiliden dolayı akşamları şaire gam çöker. Bu durum o kadar acı vermektedir ki baykuş gibi lâl olur. Yâr olmayınca ben âleme, âlem bana hayal gelir. Onsuz yollar gittikçe ıssızlaşır. Bir garip çocuk masumiyetiyle uzaktan boğuk boğuk sesler gelir. Sevgili gidince feryat edilmesi bile pek işe yaramaz. Böylece içine yıllar gömülür. İnsan biraz garipleşir. Geride ancak yârin hayali kalır. Ondan sonra ne denizin balığında ne de dağın kuşunda heves kalır. Böylece yarım kalmış bir türküyle sesi kısılıp kalır şairin.⁰⁴

Seni Orada Göreceğim şiirinde

01. Mektuplar, s. 12-16.

02. Acaba, s. 17.

03. Gazel, s. 18.

04. Kuyuma Düşen Taş, s. 19-21.

yalnızlığını hisseden Sayar, "Sen olmayınca gökyüzünün rengi değişti" der ve mısralarında biraz yakındır. Bulutlar üstümüzde ağlamaklı geziyor. Toprak ise hakkımızı vermiyor. Sensiz olan günlerde kuşlar bile içimizde bir başka hüznü yaratıyor. Zaman bize başka şarkı söylerken benliğimi başka dertlere terk ediyorum. Bu durumda dökülen gözyaşları bile yiğitliğimize hâle getirmemelidir. Durumum ne olursa olsun halsiz ellerim gözyaşlarımı silecek. Arzusuz ve umutsuz da olsam yine de seni doya doya düşüneneceğim. Senin arzu ve ümitlerin yolunda benliğimi terk edeceğim. Belki tümünden zaman üstüme yıkılacak. Kuşum ağaca, meyvem dalına küskün kalacak. Işıklar yükseklere çekilecek. Gölge alçalacak. İki taş arasında ve iki dünya ortasında bir zaman meyvəsi yetiştireceğim. Sonra arzularımı kucaklayıp ahirete götüreceğim. Orada da seni arayacağım. Senin yüzünden cehenneme girmeyi bile göze alıp sana ulaşacağım.⁰⁵

Sevgili için her fedakârlığa katlanan edip, içinden yârin yalnızlığını hep hisseder. Uçsuz bucaksız bir yalnızlık içindeyim. Her şeyde sensizliğin kederi var. Sabahtan beridir inceden inceye yağmur yağıyor. Kovsan bile bulutlar gidecek gibi değil. Yağmur adeta yüreğime yağıyor ve anılarımın üstünü açıyor. Dünyada değilim gibi yaşanmış günlerimize dönüyorum. Gün boyu inceden inceye yağın yağmur, tabiatın yeşilini yıkarken içimde sensizliğin

05. Seni Orada Göreceğim, s. 22.

kederi gittikçe artıyor.⁰¹

Sayar'ın, ümit, sevgi ve aşkına dair düşüncelerine bazen yalnızlık düşer. Bir sevgilim vardı. Hayal meyal olsa da hatırlıyorum. Genellikle söz ve düşüncelerimin birisi bahar yeşili, diğeri ise güz güneşidir. Yâri onlarda görüyorum. Çünkü o yüreğime buralarda umut düşürmüştür. O zaman damarlarımdaki nabızlarım artmış ve bana dünyada olduğumu hatırlatmıştı. Sonra ne oldu bilmiyorum. Her kapısı, çifte kilitli olduğu halde içimden bir yol bulup boşlukta kayboldu. Yüklü bir arı gibi kovanıma girdi. Bir zaman içimde dolaştı. Kanatlarında yedi iklimin çiçeği ile beni mutlu bir geleceğe doğru düşündürdü. Ancak bir sabah uyandım ki kovanım bomboştur. İşte o zaman mevsimlerin bütün hüznü üstüme indi. Bahçe de dört bir yanıma terk etmişti. Artık gökyüzünü benden sormayın, çünkü tanımam. Şimdi gözüm bir kır kuyusunun derinliğine takılıdır dostlar. Onu arıyorum. Artık sevgilimi seyrederken ne ben başımı kaldırıyorum ne de o kalkar.⁰²

Başka manzumede âşık, sevgilinin hayaline dalar ve o anda rüzgâr, bulutların ötesinde kopuk bir kanadı kovalar. O zaman sanki deniz bir körpe balığın karnında uykuya dalar. Tomurcuktan seslenen ağacın şarkısı sevgi ve aşka dair olur. Kökün gülümsemesi ile yeşil dalın kahkahası ise gevrek olur. Sevgilinin ellerinin sıcaklığı âşıkın avuçlarında hissedildiğinden artık

yüreği hasret ezgisi duymamaktadır.⁰³

Abbas Sayar, Tahtirevalli şiirinde sevgiliyi düşünürken düşünle gerçek arasında gidip gelmektedir. Bana artık her şey konuşuyor. Gece tadını kaçırdı. O ilk tanıdığım insan, dudak, aşk ve bilmece nerdedir. Gecenin hızını ışık kesti. Büyük bilmecenin yanıtı tükendi. Sevgiler iplik iplik dallarda kurudu. Nerede olduğumu bilmiyorum. Galiba düşünle gerçek çaprazında bocalıyorum.⁰⁴ Durum böyle iken şair, rubâisinde aşktaki terhisi istemez. Her dem ocaklar yansın. Bacada is ufukta sis olmasın. Gökyüzü mavi kalsın. Kötülük yansın yıkılsın. Dünya lale gül kesilsin. Her şeyde terhis olsun; ancak yeter ki aşta terhis olmasın.⁰⁵

Sırtı Dönük Kucaklaşma şiirinde de aşk ve sevgili konusu işlenir. Şairin bakışları kaldırımın boşluğundadır. Sevgiliyi her an gelecek diye beklemektedir. Her an köşeden görünür diye sabırsızlanır. Sarı ay ışığında beklemektedir. Yâr gelmeyince saçları öfkelebilir. Gözleri ise sevgiliyi beklediği boşluğu adeta yiyecek gibidir. Ancak gördüğü gerçek değil bir düştür. Sonra uykusundan uyanır. Pencereyi caddeye küstürür. İçinden uykusuz bir ses geceyi çağırır. Şehrin öbür köşesinde birisi yorganı başına çeker. Onun duyuları düşüncesine hız verir ve böylece gözlerini tekrar içine çevirir. Caddenin köşesini dönünce sevdiğini pencerede bekler şekilde görür. Hemen koşar, kucaklar ve öper.

01. İnceden İnceye, s. 23.

02. Kır Kuyusunda Halkalar, s. 42-43.

03. Avucumdaki Dünya, s. 47.

04. Tahtirevalli, s. 51-52.

05. Rubâî, s. 78.

Yorganı bir daha başına çeker. Sonra sağ yanına yeniden döner. Dudağı bir daha mırıldanır ve asıl bu şekilde geceler düşüncede güzelleşmiş olur.⁰¹

2. Ayrılık ve Kavuşma

Abbas Sayar, "Beddua" şiirinin başına şu notu düşer: "Bu şiir bir saz kadını, bir Arap kızı için kaleme alınmıştır. O yaratılanların en zekilerinden biriydi. Bir sınır tanımazdı. Ben onu çok kez bir şeytan zekâsıyla oyun hazırlamakta gördüm. Bu şiir yazıldıktan sonra aynı ateşli günler devam etti. Heyhat ki her şeyin sonu dolu bir boşlukmuş." Âşık olan maşukundan bazen karşılık göremez. Bazen de sevgili âşıkına ihanet eder. Bu âşık için çok kötü bir durumdur. Abbas Sayar da ihanet eden Arap kızından bu anlamda ihanet görmüş ve feryad-ı figanla yakınarak ona beddualar edecektir.

Şaire göre Arap kızı hıyanet eden bir şeytandır. Seni seven duyguya bile lanet ediyorum. Bir anda kapıldım ve aylarca yandım. Geç olsa da artık rüyadan uyandım. İmkân bizi vuslat diye bir mihnete atmıştır; ancak onun atmış olduğu ok, kalbimdeki hicranı kanatmıştır. Kaderden habersiz olan yâr, asûde kalayım derdi. Ancak demez olaydı. Çünkü sinemde artık kan fışkırmaktadır. Servet denilen şey ne yazık ki kalbi kanatan bir tuzakmış. Bu sevgili meğerse iyilik ve vefadan mahrum yaratılmış. Cefadan başka hiçbir şeyi ondan ummamak gerekiyormuş. Sen tahayyül edilenden

01. Sırtı Dönük Kucaklaşma, s. 44.

de uzak olduğun için şeytan bile senden ürker. En körpe emeller kucağında boğulurken bir başkası, farklı bir ağında can vermektedir. Aşk, ateşin binlerce âşıkı yakadursun. Ancak bir gün gelecek ki sen kesinlikle mahkûm olacaksın. O zaman kalbin tutuşup hissi-i nedamet dolsa da sendeki süfli ruhtan dolayı lanetler yağacaktır. Seni gördüğüm gün içimde başka bir emel vardı. Son arzumu yere çaldığın için parçasını bulman gerekirdi. Gönlüm kucağında iken mesrur ve müreffehim. O gün sanki bağımında bir başka çiçek açmıştı. Geçmiş günü lanetlediğim demlere döndüm. Seni sevmekle öğündüm. Meğerse bağrımda açan gonca değil, başka bir çiçekmiş. Gönlüm yine aşkımdan dolayı feryat ile bin dert içecekmiş; ancak ne yazık ki bunu bilemezdim. Bu yol bana baştanbaşa mesrur görünürdü. Ancak attığım ilk adımda bedbahtlığa büründüm. Bir gün Boğaz'ın koynuna mesrurâne giderken kendimizi mesut zannediyorduk. Hissim, gözünün rengine sarhoş düşüyordu. Gönlüm, senin yalnız beni sevdiğini söylüyordu. Ben sevdiğimin ihanetiyle lânetlenemezdim. Beynimdeki son şüpheyi birden bire ezdim. Gerçek yâri buldum sanıyordum. Kendi kendime en sonunda gerçeğe ulaştım diyordum. Ne yazık ki senin gözlerinin renginde boğulmuşum. Ufkumdaki rengi bir başka ahenk kapladı. Sazın ahengi bir gün boyu titredi. Sesler öpüşürken yeni âlemlere döndüm.

Herkes bize, biz herkese sevdalı görüldük. Ancak sen bunların hepsini birden bire kırdın ve kayboldun. Gön-

lüme bin hançeri birden vurmuş oldun. Sazımın bestesini bir başka yâda, geçen günlerimi feryada düşürdün. Beni lanetlemenin zevkine bıraktın. Yüksellere çıkmakta iken adeta bir ine düştüm. Hicran eleminden bana cefayı sundukça ben sana vefa göstererek gönlümle hep aşkıyı andım. Aşkımdeki ateşim seni birden bire yakmasa ve intikamımı alamasam da seni bekleyen cefalar bırakmayacaktır. Böylece kalbini ateş saracaktır. Seni ebediyen lanetliyorum.⁰¹

Âşıklar sevgiliye kavuşmak için daima çaba sarf ederler. Ulaşamadıkları zaman farklı yollar denerler. Abbas Sayar, Kavuşma şiirinde “Hiç bir yıldız göğe uzak olmadığı gibi hiçbir aşk da düşünceye uzak değildir” der. Sevgili okyanusta bir ada, kendisi de Kızılırmak’ta bir sudur. Dolayısıyla Kızılırmak okyanustaki bir adaya uzak da olsa nihayetinde okyanusa doğru akıp kavuşacaktır. Bu yönüyle, onun suyuna hem uzak hem de yakın sayılır.⁰²

Gazelinde birçok şeye gücendiğini belirten şair, vuslat ejderine değinir. Ömrümdeki her lahzaya ve ana üzüldüğüm gibi başkaları gibi yakınlarıma da gücendim. Zamanın eleminden dolu olan ömre ve ilim irfan olan kimselere kızdım. Mazlum ve kimsesizlere bir sır gibi meçhul olan ve zalimlere yardım edenlere üzüldüm. Aslındaki cevherleri isyana terk eden gaflet yolunun yolcusu olan insanlara kırıldım. Bir dert eşliğinde sabit

01. Beddua, s. 24-26.

02. Kavuşma, s. 60.

durdum ve vuslat yolunun ejderi olan hicrana yakındım. Canımdaki candan özge canana gücendim.⁰³

Başka bir gazelinde de vuslata değinen âşık, ona eren kimsenin hicran istemeyeceğini belirtir. Bilgiden hisse alan kimseler başkasından bir şey istemeye tenezzül etmezler. Kendi imkânlarıyla idare ederler. Durum böyle olunca vuslat ve hicran da ancak samimiyet ve istekle olmalıdır. Bu şekilde vuslata eren gönül orada hiçbir zaman hicran istemez. Samimi ve yürekli bir göz ile bana bakılsın yeter. Hiç kimseden şan ve mevki beklemiyorum. Bir sorumsuz yaşamın eline öyle bir düşmüşüm ki ben kendimi ayıplarken eleştirirken başka bir şey arzulamıyorum. Gideceğim yerde eğer aynı kader var ise sağım solum boş kalsa bile başka kimseye ihtiyaç duymam. Ömrümün defteri dürüldü ve mavi ufukta inceldi. Gemim karaya oturduğu için artık başka limana gitmeye de gerek yoktur.⁰⁴

1. Ölüm

Boşluğa Takılan Ses’te işlenen temlerden birisi de ölümdür.

İşin ucu ölüm olsa kolay

Yaşamının zorunluluğu

Varken üstümüzde⁰⁵

diyen Sayar, herkese cennette değil de toprağın merhametinde yerinizi ayırtınız tavsiyesinde bulunur.⁰⁶

Memet’in Ölümü şiiri, Anadolu’nun mihnet dolu bağrında, bir lokma ek-

03. Gazel, s. 106.

04. Gazel, s. 110.

05. Ödemek, s. 69.

06. Ve Hüvel Baki, s. 66.

mek için yaşamlarını tüketen yağız çehreli vefakâr Türk köylüsüne adanmıştır. Burada Memet'in hastalığı ve çektiği sıkıntılar üzerinde durulur. Hasta delikanlı ile ciğeri tutuşmuş bir ana, dağ yolunda mazısı, yolcusu inim inim inleyen bir kağrı ile yol almaktadır. Rüzgâr çok yaman esiyor. İnce yırtık yorgan altından bir feryat yükselir: "Amaaan amaan.." Yolu su götürmüştür. Kağrı geçemez. Ecel sanki şarap sunmuştur. Memet çaresizdir. Ekin olur, harman geçer, o biçemez. Çünkü felek böyle yazmış Memet'in alın yazısını.

Dağ yolu, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerdir. Ancak bu acı zulme rağmen Memet geçmek zorundadır. Azrail'in indiğini görür gibi olurlar. Öküzlere doovvah derken gümüş taneler gibi süzülür Ali'nin gözyaşları. Anasının nasır bağlamış elleri yorganı tutmaktadır. Rüzgâr yemenisini başından atar. Saçının ak telleri uçuşur. Sanki kağrı onları son durak olan ölüm iskelesine götürmektedir. Memet doktora götürülüyor. Göz çukurlarında hayat yanıyor. Tekerler taşlarla oynaşırken Memet uyanıyor:

Ölüyoom ana ölüyom

O ne biçim laf yavrum

Sen ölme anan ölsün.

Hasta fenalaşmakta, yorgan ve kağrı sınısıklam olmuştur. Öküzlerde, kağrıda ve yolcуда bir telaş başlar. Gözlerde yaşlar dökülür. Yollar sona eriyor. Ancak bu defa da Memet'in yatağı doktoru bekleyecektir. Yatak istasyon rampasına seriliyor. Anası

başucundadır oğlunun. Hasta için belki ecelin son rüyâsıdır bu. Fatma'sı gelin olmuş. Uşaklar cirrit oynuyor. Genç kızlar halay tutmuşlar. Nara atıyor Kezban'ın Ali'si. Kulağına mavzer sesi geliyor. Ve gözlerini açıyor:

Ölüyoom ana ölüyom

O ne biçim laf yavrum

Sen ölme anan ölsün.

Böyle durumlarda dakikalar uzun gelir insana. Çile, Memet'in damarlarında kan olup gidiyor. Öt eden bir köylü ağlamaklı bir tarzda "yazık" oldu diyor. Gökler matem elbisesi giymiş ve kara yazılı Memet'e ağılıyor. Anası Memet'im, Memet'im diye feryada başlarken kimdir bilinmez amma bir garip kişi Memet'in çenesini bağlıyor. Trenler geledursun. Gökler kan ağlasın. Rüzgâr kudursun. Çünkü artık ecel ona gülmüştür. İstasyon rampasındaki Memet artık Rabbine emanetini teslim etmiştir. Kader bu. Yazısına ne diyelim. Kuzusuna artık kim bakacak. Artık mahşere kadar ciğerimin sızısına deva olamaz... Üzülen ve çaresiz kalan Sayar:

Ne diyeceksin yazısına anam

Ne diyeceksin..

Kime ne dediğimiz var

Kimi kime şekva edeceksin

Hançerler oyar gibidir etlerimi

Düşer gördükçe yarı yollarda

Memet'lerimi.." der.

Köylüler buğulu gözlerle ayrılır. İstasyon rampasından mazılar inim inim inlerken Memet'in yasından anasının sabır yayı artık durmadan boşanır ve dağ yoluna feryat alayı

düşer. Yine dağ yolu ve mazısı yol-cusu inim inim inleyen bir kağı, perişan olmuş telaş, ağızlarında yanık türküler ve gözlerde yaşlar, yağmur misali yağar. Rüzgâr eser; ancak artık yapılacak bir şey kalmamış ve Memet Rabbine emanetini teslim etmiştir.⁰¹

Memet'in ölüm hikâyesini duygulu mısralarla dile getiren Sayar, Eyüp Mezarlığı şiirinde tefekküre dalar. Burada tefekkür buğulu servilerden toprağa bir derin uyku dökülür. Ona göre öyküler, mezar taşlarında çözülmüş arzu beyitleridir. Toprak ise, yarı kalmış sevdalara zaman bağışlayan yerdir. Sırlar ise yeryüzüne ölümün oturduğu yerden dağılırlar.⁰²

Kaybolan Sesler şiirinde, gurbet gecelerinden sabaha taşan uyku, kül renkli bulutların hülyasına karışır. Şaire göre bu, zulmetin pençesinden kurtuluş değil zulmün ortaklarına biraz da yalvarıştır. Kan rengine boyanmış sabahların peşinden kuş renkli dallarıma canavarlar seğirtti. Saçlarımı üşüten umut güneşinden beyaz sandalıma gölge bile düşmedi. Mavi gökler ardında yeşil dilekler kaldı. Bunların hayali ufkumu alevliyor. Hisarlar, ölüm çığlıklarıyla tutuşurken iç sahnemi seyreden sabır bile bunalmaktadır. Bunlar belki de ümitlerin son çarpıntılarıdır. Bazen sesler, uğultular halinde ruhuma dolar. Yavaş yavaş ufkumdan giden ve kaybolan sesler elbet hülya dolu ümitlerimin son şarkılarıdır.⁰³

01. Memet'in Ölümü, s. 32-34.

02. Eyüp Mezarlığı, s. 40.

03. Kaybolan Sesler, s. 49.

Ölüm temi işlenirken, şair biraz da garip bir çaresizlik yaşar. Bu garip ve derbeder çocuğun gülümsemeleri aynalarda saklı kalmıştır. İnsanlar düşman olduğu gibi artık aynalar da ona düşmandır. Herkes düşman olunca artık ölüm ona daha dost yüzlü görünür.⁰⁴ Seng-i mezarda her kırık dökük mezar taşı aynı türküyü tutturur. Toprak, önce hayatı sevdiren sonra unutturur.⁰⁵ Seng-i mezara mısralar yazan Sayar kendi mezar taşına da seslenir. Yüreğim insanlar için iyilik doludur. İçimde onların yeri ve yurdu ayırır. Dünyada insandan gayri kimsem yoktur ve başı sevdalı bir garibim. Dünyanın bir ucunda bir çocuğun ayağına diken batsa, canım yanar. Ey insanlar, kalbimi size verdim. Ancak neyleyim ki elimden artık bir şey gelmiyor.⁰⁶

Sonuç

Başta da belirttiğimiz gibi 1923-1999 yılları arasında hayatını sürdüren Abbas Sayar, sanat hayatına şiirle başlamıştır. Toplam altı şiir kitabı olduğu söylene de basılan iki kitabı mevcuttur. Bunlar Boşluğa Takılan Ses ve Şiirler'dir. Sayar, hem şekil hem de konu olarak şiirin her türünde örnekler sunmuştur. Yazımızda üzerinde durulan manzumeler Boşluğa Takılan Ses adlı kitapta toplanan şiirleridir. Beş bölümden oluşan kitapta toplam 109 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerde birçok konu işlenmekle birlikte öne çıkan temalar tarih, tabiat, aşk,

04. Kırık Çerçeve, s. 80.

05. Seng-i Mezar, s. 67.

06. Mezar Taşına, s. 83.

sevgili, ayrılık, kavuşma ve ölümdür.

Şiirinde tarihî konuları irdeleyen Sayar, hissettiği inlemeleri dile getirir. Bu inlemeler arasında saraylar, tahtlar, kılıç iniltileri, tarihî mekânlar, dünyanın harikaları, sömürülen devletler, insanlar ve güçlünün zayıfı ezmesi gibi konular göze çarpar. Bunlar, birer acı rüya olarak dikkatlere sunulmuştur.

Boşluğun karanlığında şairin kalemine takılan temlerden birisi de tabiattır. Tabiat onun kaleminde canlanır. Bozkırın akşamlarını tasvir ederken doğan güneş ile batan güneşi evlendirmeye çalışır. Bozkırın akşamlarında insanların yüreklerine keder düşerken Sayar, bu kederi dağıtmaya çalışır. Ağaçlar kulaç kulaç gerinirken samanyolu bozkıra kuşak olup iner. Bozkırın akşamlarında bir tepsi erirken bir tepsi çıkar ve o anda sevgiler yürekleri böler. Kiminin gözü batan güneşteyken kimininki doğan aydadır. Böylece batı ile doğu birer sevgili gibi bir birini gözetlerken batıda tutuşan konaklar ile doğuda renkleşen saraylar da şenlenmiş olurlar.

Bozkırda, yapraklar geceleri gökyüzüne el açarlar. Ancak buna çok az cevap verilir ve onlar da boyunlarını büküp kaderlerine razı olarak insanlara bizden bu kadar derler. Şiirlerinde toprağın iniltisini sürekli hisseden şair mısralarında onları canlandırır. Bozkırın anası topraktır. Aynı zamanda toprak Anadolu'nun yorgun yüzüdür. Anadolu'nun Bozkırı bazen şairin kendisi olur. Yağmur sonrasında temizlenen çamlar saçlarını esen

rüzgârla tararlar.

Aşk ve sevgili konusunda bir çok fedakarlıkta bulunan Sayar, ondan yoksun işlerin ehemmiyetsizliğine değinir. Ölüm anında bile sevgilinin aşkını avucunda tutmak ister. Soğuk havalarda sevgiliyi düşünerek onu ısıtmış olur. Sevgiliye aşk şarkısıyla seslenir. Onun ölüp yok olma ihtimali şairi endişelendirir. Sevgiliye ulaşamayınca sesini mektuplara nakşettirir. Sesiz oda boşluğuna bazen sevgilinin sesi takılır. Sabahlara kadar uyanık gecelere şarkılar söyler. Aşkından uyuyamayan şair onun rüyalarını tasvir eder. Sabaha karşı gördüğü rüyalar gecenin karanlığını yıkmış olur. Sabahın olmasıyla ayrılığın başladığına üzülür. Martı ile sevgili arasında benzerlik kuran Sayar, pınardan akan su ne zaman sevgiliye temas edecek diye sorar. Sabırsızlanır. Gece avare dolaşan ve güm güm atan kalbini ancak yârin elindeki aşk şarabı teskin eder. Sevgiliden dolayı akşamları şaire gam çöker. Bu durum o kadar acı vermektedir ki baykuş gibi lâl olur. Aşksız geçen anlar kuşlar bile içinde bir başka hüznü yaratır. Sevgilinin arzu ve ümitleri uğruna benliğini terk eder. Sevgiliye kavuşma uğruna cehennemi bile kabul eder. Gün boyu inceden inceye yağın yağmur, tabiatın yeşilini yıkarken içinde sevgilinin olmayışı kederini gittikçe arttırır. Mevsimlerin bütün hüznü üstüne iner. Bazen sevgiliyi düşünürken düşünle gerçek arasında gidip gelir. Aşkta terhis hiçbir zaman istemez. Sarı ay ışığında sevgiliyi bekler. Ancak aşk ile sevgili konusun-

da bütün gördükleri gerçek değil birer düştür.

Âşıklar sevgiliye kavuşmak için daima çaba sarf ederler. Ulaşamadıkları zaman farklı yollar denerler. Âşık olduğu Arap kızından ihanetler görünce ona lanetler edip beddua eder. Sayar'ın, ümit, sevgi ve aşkına dair düşüncelerine bazen yalnızlık düşer. Şaire göre hiç bir yıldız göğe uzak olmadığı gibi hiçbir aşk da düşünceye uzak değildir. O, aslındaki cevherleri isyana terk eden gaflet yolunun yolcusu olan insanlara kırılır. Bir dert eşiğinde sabit durur ve vuslat yolunun ejderi hicrana yakınır. Yine vuslata değinen âşık, ona eren kimsenin hicran istemeyeceğini belirtir. Vuslata eren gönül orada hiçbir zaman hicran istemez.

Boşluğa Takılan Ses'te işlenen temlerden birisi de ölümdür. İnsanlara, cennette değil de toprağın merhametinde yerinizi ayırtınız tavsiyesinde bulunur şair. Memet'in Ölümü şiiri, Anadolu'nun mihnet dolu bağrında, bir lokma ekmek için yaşamlarını tüketen yağız çehreli ve fakâr Türk köylüsüne adanır. Burada Memet'in hastalığı ve çektiği sıkıntılar üzerinde durulur. Memet'in ölüm hikâyesini duygulu mısralarla dile getiren Sayar, Eyüp Mezarlığı şiirinde tefekküre dalar. Ona göre öyküler, mezar taşlarında çözülmüş arzu beyitleridir. Toprak, yarı kalmış sevdalara zaman bağıslayan yerlerdir. Sırlar ise yeryüzüne ölümün oturduğu yerden dağılırlar. Ölüm temi işlenirken şair biraz da garip bir çaresizlik yaşar.

İnsanlar ve aynalar ona düşman olunca ölüm ona daha dost yüzlü görünür...

Abstract

Abbas Sayar, who lived between 1923-1999, started his artistic career with his poems even if he was already famous for his novels. It is said that he had six poetry books. These books are not known since they are restricted to a limited society. Some of the poems that he wrote at different times were collected in 1992 and published into a book called Boşluğa Takılan Ses. Some other poems which were collected after his death were published as a book named Şiirler. When we analyze his poems, we see that he wrote poems in each type of poetry as subject and form. The prosodies that he wrote according to the rules of classical Ottoman poetry are in ghazal and rubai style. The poems he wrote in classical style were mostly written with enchanted religious mysticism. Middle Anatolian atmosphere is felt in the poem which he wrote in syllabic meter. From this respect, it might be stated that he is one of the outstanding representatives of a long lasting way connects Yunus Emre to Aşık Veysel. The poems which were studied in this article are the ones collected in the book named Boşluğa Takılan Ses. The book was prepared by Şükrü Erbaş and published in 1992. The book has five parts as 1. Aşkın Avucumda, 2. Hesapları Görülmüş İstekler, 3. Yollar Yolculukta, 4. Şu İçli Akşam, 5. Tarz-ı Gazel and contains 109 poems.

In this study, as a poet from Yozgat themes in his poems like history, nature, love, seperation-reunion and death which are the essential elements of Abbas Sayar's poetry were emphasized.

Keywords Abbas Sayar, Poetry, Yozgat, Boşluğa Takılan Ses, Love, Nature, Death

Kaynakça

Engindemir, Nilbanu. "Şiirleriyle Abbas Sayar," *Bozok 12* (1992).

Sayar, Abbas. *Boşluğa Takılan Ses*. Birinci Baskı, Ankara: Yiğit Ofset, 1992.

Sayar, Abbas. *Şiirler*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1997.

Tomur, Sevil. *Klişelerden Uzak Bir Köy Romancısı: Abbas Sayar*. (Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Haziran 2002.

Ziya Paşa. "Sebeb-i Tertib-i Harabat," *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II*, Hazırlayanlar: Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1978.